

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ФІЗИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ МЕТАЛІВ ТА СПЛАВІВ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради
ФТІМС НАН України
протокол від 26.02.2026 № 1

Введено в дію
Наказ директора
ФТІМС НАН України
02.03.2026 № 17

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
У ФТІМС НАН УКРАЇНИ**

I. Загальні положення

1. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у ФТІМС НАН України (далі – Положення) розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 № 502).

Це Положення визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі Фізико-технологічного інституту металів та сплавів Національної академії наук України (далі – Інститут).

2. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – здобувач) здійснюється:

в аспірантурі Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України за очною (денною) або заочною формою здобуття вищої освіти;

поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову, науково-технічну діяльність за основним місцем роботи в Інституті).

Строк підготовки доктора філософії в аспірантурі незалежно від форми здобуття освіти та поза аспірантурою становить чотири роки.

Для врегулювання відносин між вступником (після зарахування вступник отримує статус здобувача) та Інститутом укладається договір.

3. Підготовка здобувачів в аспірантурі здійснюється:

за рахунок видатків державного бюджету (державне замовлення);

за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб (на умовах контракту, зокрема, за кошти грантів, які отримав Інститут на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії).

4. Провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти здійснюється Інститутом на підставі отриманої ліцензії.

До загального ліцензованого обсягу зараховуються особи, які здобувають ступінь вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою.

5. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним замовленням здійснюється виключно в аспірантурі за (очною) денною формою здобуття освіти.

6. Підготовка здобувачів поза аспірантурою здійснюється за кошти Інституту.

7. Організаційна та навчально-методична робота по забезпеченню діяльності аспірантури здійснюється відділом координації науково-дослідних робіт.

II. Права та обов'язки здобувачів

1. Здобувачі виконують обов'язки та користуються правами, що визначені Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», а також можуть мати:

вільний доступ до всіх видів відкритої науково-технічної інформації,

наявної у закладах, бібліотеках і державних архівах України;

отримання методичного і змістовного наукового консультування (керівництва) щодо власного дослідження від наукового консультанта (керівника/керівників);

безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;

академічну мобільність та наукове стажування, що реалізуються відповідно до законодавства;

академічну та соціальну відпустку відповідно до законодавства;

трудова діяльність у позанавчальний час відповідно до законодавства.

2. З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень здобувачі також зобов'язані:

дотримуватися принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі, встановлених закладом;

виконувати індивідуальний навчальний план;

виконувати індивідуальний план наукової роботи та двічі на рік звітувати про хід його виконання на засіданні атестаційної комісії з атестації аспірантів;

брати участь у науковій та дослідницько-інноваційній діяльності відділів;

доповідати за напрямом дисертаційного дослідження на наукових семінарах, конференціях;

своєчасно інформувати наукового керівника і заступника директора Інституту, який організує роботу аспірантури Інституту, про свою участь у всіх закордонних науково-дослідницьких проектах, у тому числі за програмами академічної мобільності;

підготувати та подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації.

3. Покладення Інститутом на здобувача обов'язків, не пов'язаних з виконанням відповідної освітньо-наукової програми забороняється.

4. Здобувачі можуть брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Національною академією наук України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

5. Аспірант у разі дострокового захисту дисертації відрховується з аспірантури з дати набрання чинності наказом директора Інституту про видачу диплома доктора філософії відповідно до законодавства з отриманням одноразової виплати в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті Інституту на відповідний рік підготовки.

6. Вчений, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво не більше п'яти здобувачів.

Вчений, який є доктором філософії (кандидатом наук), може здійснювати одночасне наукове керівництво не більше трьох здобувачів.

III. Процедура та умови вступу до аспірантури

1. Вступ до аспірантури здійснюється на конкурсній основі відповідно до Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти, затверджених МОН, та Правил прийому до аспірантури Інституту, затверджених вченою радою Інституту у кожному році.

2. Правилами прийому до аспірантури Інституту встановлюється перелік документів, які подає особа для участі у проходженні вступних випробувань, та строки їх подання.

3. Особа, яка подає для вступу в аспірантуру диплом, що є еквівалентним диплому магістра і виданий іноземним закладом вищої освіти, проходить вступні випробування нарівні з іншими особами. Визнання диплома, виданого іноземним закладом вищої освіти, здійснюється відповідно до законодавства протягом чотирьох місяців після зарахування вступника.

4. Прийом на навчання в аспірантуру Інституту для здобуття ступеня доктора філософії здійснюється за результатами:

єдиного вступного іспиту, проведеного Українським центром оцінювання якості освіти відповідно до законодавства;

вступного іспиту із спеціальності (в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з відповідної спеціальності);

інших форм вступних випробувань (іспити, співбесіди, презентації дослідницьких пропозицій), які передбачено у Правилах прийому до аспірантури Інституту.

Вступні випробування для осіб з особливими освітніми потребами проводяться з урахуванням особливих освітніх потреб, зазначених у заяві вступника, та рекомендацій медико-соціальної експертизи.

Вага бала з кожного вступного випробування під час підрахування результатів конкурсу визначається в Правилах прийому до аспірантури Інституту.

Особам, які вступають до Інституту для підготовки в аспірантурі із спеціальності, віднесеної до іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста), призначаються додаткові вступні випробування.

5. Вступні випробування до аспірантури Інституту проводяться предметними комісіями, склад яких затверджується наказом директора Інституту.

До складу предметних комісій включаються доктори філософії (кандидати наук) та доктори наук, які проводять наукові дослідження за відповідною спеціальністю. До складу предметних комісій можуть бути включені також представники інших закладів вищої освіти (наукових установ), з якими укладено договори про ведення спільної наукової діяльності та/або про спільне керівництво дослідженнями аспірантів та/або про спільне виконання наукової програми або з якими здійснюється підготовка докторів філософії за спільною науковою програмою, узгодженою

між Інститутом і науковою установою.

6. За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури Інституту приймальна комісія приймає рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною Правилами прийому до аспірантури Інституту.

Наказ директора Інституту про зарахування до закладу для підготовки в аспірантурі, прийнятий на підставі рішення приймальної комісії, оприлюднюється веб-сайті Інституту. Відповідна інформація вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

IV. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі

1. Здобувачу одночасно з його зарахуванням до аспірантури або протягом місяця з дати наказу директора Інституту про зарахування призначається науковий керівник з числа наукових працівників Інституту, які мають науковий ступінь та відповідну наукову кваліфікацію.

Науковий керівник здійснює наукове керівництво за науковою роботою здобувача над дисертацією, проведенням його власного наукового дослідження, надає консультації щодо змісту та методології наукових досліджень здобувача, контролює виконання індивідуального плану наукової роботи і відповідає перед вченою радою Інституту за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

Рішенням вченої ради Інституту здобувачу може бути призначено два наукових керівники з відповідним розподілом навантаження та обов'язків між ними або змінено наукового керівника.

Вчений, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво не більше п'яти здобувачів. Вчений, який є доктором філософії (кандидатом наук), може здійснювати одночасне наукове керівництво не більше трьох здобувачів ступеня доктора філософії.

2. З метою забезпечення ефективної підготовки здобувача заклад змінює наукового керівника, зокрема у разі:

- припинення ним трудової діяльності на наукових посадах;
- неспроможності виконувати свої повноваження за станом здоров'я або його смерті;
- невиконання своїх обов'язків, визначених абзацом другим пункту 1 цього розділу цього Положення;
- відмови надавати висновок за результатами наукового керівництва;
- прийняття в установленому порядку рішення про позбавлення права участі в підготовці та/або атестації наукових кадрів;
- притягнення до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності відповідно до законодавства;
- спільного бажання наукового керівника і здобувача;
- в інших випадках, передбачених законодавством.

3. Освітньо-наукова програма, за якою здійснюється підготовка здобувачів ступеня доктора філософії, складається з освітньої та наукової складових.

3.1. Освітня складова освітньо-наукової програми спрямована на

досягнення 8 рівня Національної рамки кваліфікацій та повинна містити інформацію про перелік та обсяг освітніх компонентів у кредитах ЄКТС (30-60 кредитів ЄКТС), їх послідовність, форми організації освітнього процесу, види та обсяг навчальних занять, графік освітнього процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма є основою для формування здобувачем індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які погоджуються з науковим керівником та затверджуються вченою радою Інституту протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до аспірантури Інституту.

Індивідуальний навчальний план повинен містити перелік дисциплін за вибором здобувача в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків кількості кредитів освітньої компоненти ЄКТС. Здобувач може змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням із своїм науковим керівником та затвердженням вченою радою Інституту.

Невиконання індивідуального навчального плану, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, передбачених законодавством, порушення умов договору про підготовку здобувачів або академічної доброчесності є підставою для ухвалення Інститутом рішення про відрахування здобувача.

3.2. Наукова складова освітньо-наукової програми є її невід'ємною частиною, що реалізується у вигляді індивідуального плану наукової роботи здобувача та передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом наукового керівника та оформлення його результатів у вигляді дисертації відповідно до вимог згідно із законодавством.

Здобувачі проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи.

Індивідуальний план наукової роботи та тема дисертації погоджуються здобувачем з його науковим керівником і затверджуються вченою радою Інституту протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до аспірантури Інституту. У разі потреби тема дисертації може бути уточнена та затверджена вченою радою Інституту у новій редакції.

3.3 Протягом строку навчання в аспірантурі здобувач повинен виконати освітню і наукову складові освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, опублікувати наукові публікації за темою дисертації, підготувати дисертацію та пройти процедуру атестації разовою спеціалізованою вченою радою Інституту на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

4. Здобувачі можуть бути переведені до аспірантури іншого закладу, у тому числі якщо заклад не має акредитованої освітньо-наукової програми із спеціальності здобувача, згідно законодавству.

Здобувачі, підготовка яких здійснювалася за рахунок коштів державного бюджету, у разі переведення до аспірантури іншого закладу користуються пріоритетним правом на місця державного замовлення за умови наявності вакантних місць.

У разі відсутності таких місць здобувачі за їх згодою можуть бути переведені на навчання за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб.

Переведення здобувачів здійснюється в межах ліцензованого обсягу закладу.

На першому році навчання переведення здобувачів забороняється.

Якщо Інститут не отримав сертифіката про акредитацію освітньо-наукової програми або у нього закінчився строк дії сертифіката про акредитацію такої програми, здобувач переводиться, в порядку визначеному законодавством, до аспірантури іншого закладу, в якому відповідна освітньо-наукова програма акредитована.

5. Стан підготовки дисертації здобувача до захисту визначається науковим керівником.

Не пізніше ніж протягом дев'яти місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою здобувач:

отримує довідку про виконання освітньо-наукової програми і висновок наукового керівника з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану;

звертається до заступника директора з наукової роботи з письмовою заявою про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. До заяви додаються дисертація в друкованому вигляді та електронній формі, наукові публікації (або їх копії), в яких висвітлено наукові результати дисертації, довідка про виконання освітньо-наукової програми та висновок наукового керівника.

6. З метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації не пізніше ніж через місяць з дня надходження заяви проводиться публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення на семінарі Інституту. Результати обговорення та проведення презентації відображаються у висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, який підписується головою семінарі. Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації надається здобувачеві не пізніше ніж протягом двох тижнів з дня проведення презентації.

У разі отримання негативного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач може повторно звернутися до заступника директора з наукової роботи не пізніше ніж протягом шести місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою з письмовою заявою про отримання такого висновку після доопрацювання дисертації або на поновлення в аспірантурі Інституту для завершення виконання відповідної освітньо-наукової програми у разі відрахування.

7. За наявності позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач звертається до вченої ради Інституту з письмовою заявою про утворення разової спеціалізованої вченої ради не пізніше ніж протягом двох тижнів з дня отримання зазначеного висновку.

Утворення разової спеціалізованої вченої ради закладу та присудження нею здобувачеві ступеня доктора філософії здійснюється відповідно до законодавства, що регулює присудження ступеня доктора філософії.

8. Підготовка в аспірантурі Інституту завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту дисертації в разовій спеціалізованій вченій раді.

9. Особа, яка була відрахована із аспірантури Інституту у зв'язку із завершенням навчання за відповідною освітньо-науковою програмою без захисту дисертації, може вступити до аспірантури Інституту повторно.

Особа, яка раніше проходила підготовку в аспірантурі Інституту за державним замовленням, може повторно вступити до аспірантури Інституту за державним замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на її підготовку, відповідно до законодавства.

Здобувач, який був відрахований із закладу до завершення навчання за відповідною освітньо-науковою програмою за власним бажанням, на підставі невиконання індивідуального навчального плану, порушення умов договору (контракту), укладеного між Інститутом та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує таке навчання, або у зв'язку з іншими випадками, передбаченими законом, може бути поновлений на навчання у аспірантурі Інституту на той рік підготовки, з якого здобувач був відрахований, в межах ліцензованого обсягу.

V. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою

1. Здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою у Інституті мають право особи, які здобули вищу освіту ступеня магістра (спеціаліста) та є штатними науковими працівниками Інституту.

2. Підготовка здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні поза аспірантурою здійснюється за кошти Інституту і триває чотири роки.

3. Вступники подають до відділу координації науково-дослідних робіт такі документи:

заява про підготовку з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою на ім'я директора Інституту;

особовий листок з обліку кадрів з фотографією;

копія диплому про закінчення вищого навчального закладу та додатку до нього (якщо диплом, що є еквівалентним диплому магістра, виданий іноземним закладом вищої освіти, подання заяви можливе після визнання такого диплома відповідно до законодавства).

копія трудової книжки;

копія паспорту;

копія довідки про присвоєння ідентифікаційного номера;

копія військово-облікового документа (для військовозобов'язаних військового квітка або тимчасового посвідчення військовозобов'язаного, для призовників – посвідчення про приписку до призовних діляниць), з відміткою про взяття на військовий облік та оновленими даними;

1 кольорова фотокартка 3x4;

письмова згода на обробку персональних даних;

витяг з протоколу засідання вченої ради Інституту про презентацію дослідницької пропозиції та рекомендацію щодо прикріплення особи здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою;

дослідницька пропозиція (реферат) вступника з письмовим висновком наукового керівника, який планується у разі зарахування вступника поза аспірантурою, яка підписується ними обома;

список опублікованих наукових праць та винаходів, а також ксерокопії 2-3 публікацій (за наявності);

довідка (академічна) (за наявності).

швидкозшивач.

Копії документів перевіряються та засвідчуються відділом кадрів Інституту при пред'явленні їх оригіналів. Особовий листок по обліку кадрів та копія трудової книжки засвідчуються кадровою службою Інституту.

Термін подання документів – щороку з 1 вересня по 25 вересня.

4. Початок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою – щороку з 1 жовтня.

5. Здобувачу одночасно або після зарахування на підготовку з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою наказом директора Інституту призначається науковий керівник з числа працівників Інституту, які мають науковий ступінь та відповідну наукову кваліфікацію. Відповідна інформація вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

6. Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою передбачає виконання освітньо-наукової програми згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою та публічний захист дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.

Невиконання індивідуального навчального плану, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, передбачених законодавством, порушення умов договору про підготовку здобувачів або академічної доброчесності є підставою для ухвалення вченою радою Інституту рішення про відрахування здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою з Інституту.

7. У разі звільнення з роботи здобувач втрачає право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою у Інституті. Особа може продовжити підготовку поза аспірантурою у закладі, до якого вона прийнята на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника (за основним місцем роботи), із зарахуванням їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.

8. Стан підготовки дисертації здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою до захисту визначається науковим керівником. Отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації та атестація здобувача здійснюються відповідно до пунктів 5-7 розділу IV цього Положення.

9. Підготовка здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Вчений секретар, к. т. н.

Володимир ЛАХНЕНКО